

TONSÄTTAREN

Nr 1 | 2012 FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Ljudfantasier på Audiorama

Tomas Tranströmer och tonerna

Att vara eller inte vara för Vox i Vara



Martin Q Larsson
ordförande

Vad kostar en minut musik?



RE ÖVERGRIPANDE prioriteringar vägleder regeringens kulturpolitik:

- Barns och ungas rätt till kultur.
- Kulturarv för framtiden.
- Förbättrade villkor för den nyskapande kulturen.

Med »förbättrade villkor« menas att kulturskapare ska ha goda möjligheter att fritt utveckla sitt konstnärliga skapande.

Nyskapande ska gynnas och det ska finnas bra förutsättningar för

att göra konsten tillgänglig för fler. I »framtida kulturarv« ligger att såväl det historiska som det moderna kulturarvet måste värnas som en tillgång för dagens och kommande generationer.

SJÄLVA SKAPANDET av kulturarvet för framtiden – detta nyskapande som skall gynnas – börjar i konstmusikens fall ofta med en beställning av ett musikstycke från en orkester- eller teaterinstitution. Finansieringen av stycket sker i allmänhet med ett bidrag från kulturrådet, eller i vissa fall med institutionens egna medel. FST och SKAP har sedan 1976 ett Beställningsverksavtal (BVA) om lägstanivåer för ersättning, tillsammans med Svensk scenkonst och Sveriges Radio. Detta avtal innebär tyvärr mycket låga ersättningar till den som komponerar musiken, vilket naturligtvis är bra för beställarens ekonomi, men inte för komponistens. Inte ens etablerade tonsättare som har beställningsuppdrag kan idag försörja sig på en skälig nivå. Hur ska Sveriges professionella musikskapare under dessa premisser kunna fortsätta att erbjuda svenska medborgare högkvalitativ musikkonst och bygga ett musikärv för framtiden?

Svenska scenkonstinstitutioner håller generellt en hög konstnärlig nivå, vilket innebär att man inte bara jagar kostnader, utan i första hand eftersträvar konstnärliga insatser av hög kvalitet till ett rimligt pris. Vad är då en rimlig kostnad för ett stycke musik? Är det rimligt att utgå från hur lång arbetstid det kan ta i anspråk att komponera ett stycke musik? Och att beräkna timersättningen i relation till andra grupper i samhället? Eller är det rimligare att fråga vilken roll själva kompositionen spelar i en konsert eller uppsättning, och relatera priset till den totala kostnaden?

FST och SKAP tar nu initiativet till en extern utredning, som genom att väga in alla dessa faktorer, kan underlätta för både musikskaparna och beställarna i förhandlandet. För en sak är säker. Dagens Beställningsverksavtal, som bygger på en 35 år gammal ersättningsstruktur, uppfyller inte våra krav på rimliga ersättningsnivåer. Utredningen av detta är förvisso en grannliga uppgift, men eftersom man kunnat hitta en avtalsreglerad ersättning för andra yrkesutövare med svårdefinierad arbetsinsats, som till exempel journalister eller konsulter, så bör det också gå att hitta nya, skäligare ersättningsnivåer för Sveriges musikskapare, anpassat till 2010-talets förutsättningar.

VI ÄR MYCKET VÄL medvetna om att antalet beställningar kan minska om priset ökar, men vi kan inte propagera för att svenska musikskapare skall arbeta till ersättningar vi anser alltför lågt satta. Det är ur vår synvinkel sett bättre att de musikskapare som får uppdrag kan försörja sig, än att många får uppdrag men ingen kan leva på sitt yrke. ■

Martin Q Larsson
ordförande



Är det fult att skryta?

DET HÄR NUMRET berättar vi om Audiorama, den nu ettåriga scenen för ljud och gränsöverskridande möten mellan scenkonstformer.

Tillsammans med Teater Galeasen och Moderna Dansteatern ligger Audiorama i en gammal torpedverkstad på Skeppsholmen i Stockholm.

För ett par år sedan fick byggnaden en rejäl ansiktslyftning och i dag är en modern, fräsch och välkomnande multiscen att känna sig stolt över, kanske rentav skryta med? Nja, jag aktar mig för att kalla Audiorama för skrytbygge. Omslagspuffen »Isländskt skrytbygge« använde jag nämligen i Tonsättaren 4.2011 apropå Reykjaviks konserthus Harpa, som vi då berättade om i text och bild. Benämningen fick Robert von Bahr att reagera,

Insändare/Bästa red. Hedelius,

Med tanke på ordet »skrytbygges« entydigt negativa konnotationer och med tanke på, att detta ords emotionella innehåll på intet sätt motsvaras av den genomgående positiva artikeln, kan jag inte förstå den redaktionella relevansen att använda detta ord på omslaget – eller över huvud taget.

Jag tycker, att det är en oförsämdhet mot ett litet folk, som i sina svåra tider ändå prioriterat (musik) kulturen med detta storslagna bygge. Skäms!

Robert von Bahr, vd, BIS Records

Jag var i Reykjavik under Nordiska musikedagar i höstas och kan inte annat än hålla med Robert om att Harpa är ett storslaget hus. Under den isländska finanskrisen såg det dock länge ut som om bygget inte alls skulle bli färdigställt. Den stora glas- och stålkonstruktionen stod under lång tid ofullbordad i Reykjaviks hamn, ända tills regeringen 2008 bestämde sig för att finansiera bygget fullt ut. I maj förra året invigdes Harpa – Islands symfoniorkesters och Islands operas nya hem. »Seger för musiken« skulle med andra ord möjligen vara en bättre omslagspuff.

Apropå ordet skrytbygge vände jag mig för säkerhets skull till Språkrådet, som gav Robert rätt:

»Skrytbygge« är ett ord som nog av de allra flesta uppfattas som negativt, att man bygger något för att visa sin makt, sin status eller hur mycket pengar man har. För att undvika missförstånd, som i detta fall, bör man inte använda ordet på något annat sätt. Att skryta är i sig ett ord som associeras med något negativt och denna association tas med även i »skrytbygge«. hälsar Språkrådets Theresia Gustavsson.

SÅ TILL SKAMPÅLEN med mig, precis som Robert föreslår. Harpa är rätt och slätt en byggnad att vara stolt över. Så även Audiorama. Stolta ska vi också vara över Tomas Tranströmer och Vokalkvartetten Vox, som vi skriver om i detta nummer. Vi aktar oss för att skryta!

Anna Hedelius
redaktör



Anna Hedelius
redaktör

TONSÄTTAREN

fst

FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Tidningen Tonsättaren ges ut av Föreningen Svenska Tonsättare och kommer ut med fyra nummer per år. Tidskriften är gratis. Vill du börja prenumerera, sluta prenumerera eller annonsera, vänd dig till nedanstående adress och telefon eller till kansli@fst.se. Lyssna till ny musik på www.composers-radio.com • adress: FST, Box 273 27, 102 54 STOCKHOLM • telefon: 08-783 95 90 • fax: 08-783 95 40 • hemsida: www.fst.se • ansvarig utgivare: Martin Q Larsson • martinq@fst.se • redaktör: Anna Hedelius • hemsida@fst.se • formgivning: Adam Herlitz • omslag: Magnus Bunnskog, Audiorama • omslagsfoto: Anna Rut Fridholm • tryck: Grafiska Punkten • 0470-700 700 • ISSN 2000-7485

»YES!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! Tranströmer has won the Nobel Prize!!!!!!«

TONSÄTTARNAS OMAS TRANSTRÖMER

TEXT • STINA LYLES

NÄR NOBELPRISET TILL Tomas Tranströmer tillkännagavs klockan ett den 6 oktober 2011 var det många lyrik- och musikvänner som jublade. En som definitivt blev glad var Malmötonsättaren Benjamin Staern, som nyligen har haft stora framgångar med sina *Tranströmersånger* för alt och kammarensemble – ett beställningsverk för New European Ensemble och sångerskan Carina Vinke. Ett verk som även har omarbetats för piano och vunnit en ännu större publik i Sverige. Benjamin Staern postade genast nyheten på Facebook, med versaler och 34 utropstecken och allt. (se ovan) En diskussion om Tranströmer och tonsättningar uppstod genast i kommentarsfältet, och på rak arm kunde Staern namnge minst en handfull kolleger som också lockats att skriva musik till Tranströmers ord. Särskilt framhåller han Catharina Backmans *Madrigal* från Berwaldhallen som minnesvärd, liksom Thomas Jennefelts många tonsättningar.

Vid ett senare samtal ströslar Staern med en handfull namn till. Det

skall snart visa sig vara många fler än så. Den kartläggning som Tonsättaren gjort resulterar i en lista med 86 namn, och den är med största säkerhet inte komplett.

Dikt präglad av tystnad

När Benjamin Staern får frågan om vad det är i dikterna som inspirerar honom har han först svårt att svara.

– Tranströmers poesi känns så själv-

” **Tranströmers poesi känns så självklar.** ”

BENJAMIN STAERN

klar, den har alltid varit närvarande och jag har återvänt till den med jämna mellanrum.

När han bollade olika författarnamn med beställaren av det verk som kom att bli *Tranströmersånger* kom han intuitivt att tänka på klangerna i *Sorgegondolen* och ville utforska idén att tonsätta en



dikt som så präglas av tystnaden, som »April och tystnad«. Det blev utgångspunkten.

– Både känslorna och tematiken, beskrivningen av döden och livet, silvret som ligger utom räckhåll... Efteråt har jag tänkt att det hade ett samband i tid med min fars stroke och sjukdoms-

Tomas Tranströmer funderade själv på att bli tonsättare, men är i dag glad att ingenting står mellan honom och musiken.



FOTO: ULLA MONTAN

C-dur

När han kom ner på gatan efter
kärleksmötet
virvlade snö i luften.
Vintern hade kommit
medan de låg hos varann.
Natten lyste vit.
Han gick fort av glädje.
Hela staden sluttade.
Förbipasserande leenden –
alla log bakom uppfällda kragar.
Det var fritt!
Och alla frågetecken började sjunga
om Guds tillvaro.
Så tyckte han.

En musik gjorde sig lös
och gick i yrande snö
med långa steg.
Allting på vandring mot ton C.
En darrande kompass riktad mot C.
En timme ovanför plågorna.
Det var lätt!
Alla log bakom uppfällda kragar.

(ur *del II, Den halvfärdiga himlen*, 1962)

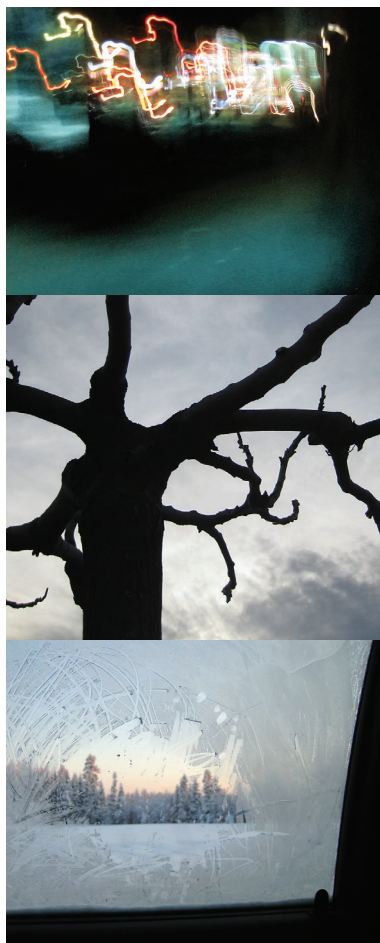


FOTO: ADAM HERBLITZ

period. Han hann höra de tre första sångerna innan han dog. (Fadern är dirigenten Gunnar Staern, reds anm)

Bilder som inspirerar

Det sparsmakade och känslomättade i texten födde en musik som Benjamin Staern själv beskriver som resultatet av en strävan att lyriskt dramatisera stämningsslägen med utgångspunkt i de fåordiga och betydelseladdade dikterna.

– Det var mycket lättare att komponera till texterna än att skapa verkets intermezzon, som är helt instrumentala, och som jag slet mycket med, säger Staern.

En liknande förklaring snuddar Catharina Backman vid å propos hennes musik till *Madrigal*, för Västerås sinfonietta och kammarkör och *Minusgrader* för Gustav Sjökvists kammarkör:

– Framför allt är det Tranströmers bildriktadhet som är inspirerande för mig, men det är också viktigt att det finns plats för musik i dikten. Jag väljer dikter som man kan dramatisera musiken till, och skapa scener ur, i en abstrakt mening.

Både Catharina Backman och Benjamin Staern minns med värme att Tomas Tranströmer varit med vid deras uruppföranden.

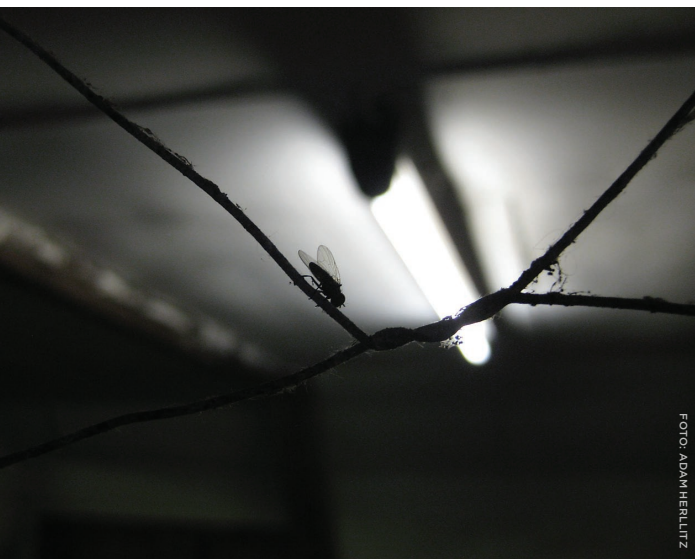
– Det var ju skitkul att han var där, och att han gestikulerade sitt gillande, och sade »Ja! Bra!«, säger Catharina Backman.

Tranströmer och musiken

I en intervju 1989 berättade Tomas Tranströmer för svt:s Ann Wictorin att han haft tankar på att bli tonsättare själv, men att han trots allt var lättad över att det inte blivit så:

– Jag är också ganska tacksam att jag inte kommit att skriva musik för det finns ingenting som står mellan mig och musiken. Jag accepterar musiken totalt.

När Peter Englund ringde med Nobelprisnyheten från Svenska Akademien →



Madrigal

Jag ärvde en mörk skog dit jag sällan går. Men det kommer en dag när de döda och levande byter plats. Då sätter sig skogen i rörelse. Vi är inte utan hopp. De svåraste brotten förblir ouppklarade trots insats av många poliser. På samma sätt finns någonstans i våra liv en stor ouppklarad kärlek. Jag ärvde en mörk skog men idag går jag i en annan skog, den ljusa. Allt levande som sjunger slingrar viftar och kryper! Det är vår och luften är mycket stark. Jag har examen från glömskans universitet och är lika tomhänt som skjortan på tvättstreckat.

(ur *För levande och döda*, 1989)

dikterna publiceras med tillstånd av Albert Bonniers förlag

satt Tomas Tranströmer och lyssnade på musik, och till en av reportrarna som genast intervjuade lät han meddela att »just nu är det musiken som är det viktiga«. Orden har han svårare att hitta till efter slaganfallet för drygt tjugo år sedan. Afasin och en förlamning av kroppens högra sida har dröjt sig kvar, och musiken har blivit ett ännu viktigare uttryckssätt. Dottern Emma Tranströmer, själv sångerska, har för Sveriges Radios Mitt i Musiken berättat:

– Den är livsviktig, den är som luft. Att spela piano och att lyssna på musik har varit enormt viktigt även långt innan pappa fick sin stroke, men det är klart att jag tror att musiken har fått ännu större betydelse sedan pappa förlorade sitt språk.

Så Nobelföreläsningen på Svenska Akademien blev lite annorlunda 2011. Vanligast är att författaren rakt uppochned står och talar om sitt författarskap. Nu gick inte det. I december bjöds det i stället på diktuppläsningar och musik i börssalen.

Vid hyllningskvällen uruppförde Gustaf Sjökvists kammarkör, som ge-

nom åren beställt och sjungit många Tranströmertexter, *Långsam musik* av Sven-David Sandström. På programmet fanns också Tranströmermusik av Georg Riedel, Bo Holten, Anna Cederberg-Orreteg och Daniel Börtz, lite Schubert och förstås Liszts *Sorgegondol*, som lånat sitt namn till diktsamlingen och dess dikt »Sorgegondol nr 2« där

spelar Tranströmer allttjämt. Den nyinköpta flygeln som väntade lite nervöst vid hemkomsten efter hjärnblödningen togs genast i bruk; till sin stora glädje märkte Tranströmer att han fortfarande kunde spela. Sedan dess har han fått specialskrivna verk sig tillägnade av tonsättarvänner, bland annat en hel del av Maurice Karkoff och Johan Ham-

” Han gestikulerade sitt gillande, och sade: Ja! Bra!”

CATHARINA BACKMAN

Liszt och Wagner figurerar som två gubbar vid Canal Grande.

Pianoverk för vänsterhanden

Men musiken är inte bara påtagligt närvarande i Tomas Tranströmers dikter. Det är inte svårt att frammana en bild av honom själv vid pianot, ett instrument som han har spelat sedan tolvårsåldern, och först hade tankar på att ägna sitt yrkesliv åt.

Med sin fungerande vänsterhand

merth. Det finns också en ganska stor repertoar av pianoverk för vänster hand, och Tranströmer har gett konserter och till och med spelat in skivor efter sin stroke. När Kungliga Musikaliska Akademien valde in honom som hedersledamot i fjol löd motiveringen »Få samtida poeter har lika övertygande betonat samhörigheten mellan poesi och musik som Tomas Tranströmer. Hans livslånga kärlek till musiken är väl dokumenterad i hans poesi och i hans eget

”Tranströmers text är så musikalisk och ger många rytmiska och melodiska idéer. När man läser texten hör man melodier i hans språk. Språket är så fascinerande med överraskande och vackra ordkombinationer och som krydda finns klurigheterna. Sammantaget ett oerhört vackert språk som är väldigt inspirerande att göra musik till.”

Georg Riedel, kompositör



FOTO: ADAM HERLITZ

musicerande på hög nivå. En lång rad svenska tonsättare, sångare och musiker har genom åren på en mängd sätt inspirerats av hans rika texter.»

Sannolikt har både Tranströmers musikalitet och själva utövandet påverkat hans poesi, genom en stark känsla för komposition, form och rytm, och ett berikande av språket. Det har många förståsigpåare sagt. Själv har han sagt att dikterna påverkas av musikens språk. Möjligen ligger här också en förklaring till tonsättarnas fascination.

Fin och folkkär poet

Det är en namnkunnig skara kompositörer som tonsatt Tomas Tranströmers dikter genom åren, och han inspirerar ständigt till ny musik – i skrivande stund publiceras en notis i DN om *Eldklotter*, en ny skiva med 20 tonsättningar av vissångaren Ola Sandström. Texterna framstår ju ofta som viktiga för tonsättare som Sven-David Sandström, Daniel Börtz, Thomas Jennefelt, Csaba Deák, Anders Eliasson, Hans Gefors, Maurice Karkoff, Arne Mellnäs och Georg Riedel. Särskilt *Sorgegondolen* och haikudikterna verkar oemotståndliga, och har gett upphov till en stor mängd musik. Iögonfallande är också antalet körverk, och kanske har vi här ännu en nyckel till att tonsättningarna blivit så många. En fin och folkkär poet med sångbara rytmiska texter är en gåva i ett land med många körer, som önskar sig material av lätthanterligt format.

Tranströmer har själv liknat formen hos sina dikter vid teckningar. I så fall, får musiken tillföra lite färg? Penslarna vispar otåligt i luften runt tonsättarpalletterna. ■

Ett urval komponister som tonsatt dikter av Tomas Tranströmer

Sven Ahlin, Kalevi Aho, Per-Gunnar Alldahl, Magnus F. Andersson, Catharina Backman, Anders Bergman, Robert Boury, Magnus Bunnskog, Daniel Börtz, James R. Carlson, Anna Cederberg-Orreteg, Csaba Deák, Maru Di Pace, Lars Edlund, Carin Bartosch Edström, Bengt Edqvist, Krister Edwards-Pettersson, Anders Eliasson, Cecilia Franke, Olov Franzén, Lennart Fredriksson, Hans Gefors, Werner Wolf Glaser, Ulf Grah, Kaj-Erik Gustafsson, Carl-Axel Hall, Jan Inge Hall, Margareta Hallin, Sven Hagvil, Johan Hammerth, Mats O Hansson, Juraj Hatrík, Lennart Hedwall, Sofie Hellborg, Niklas Hellgren, Ann-Marie Henning, Christer Hermanson, Michael Holohan, Bo Holten, Anders Hultqvist, Jens Ideland, Fredrik Jakobsson, Gunnar Jansson, Thomas Jennefelt, Christer Jilder, Johannes Johansson, Magnus Johansson, Maurice Karkoff, Erland von Koch, Svend Larsen, Håkan Larsson, Ellen Lindquist, Björn Linnman, Arne Mellnäs, Hans-Henrik Nordström, Catharina Palmér, Håkan Parkman, Torbjörn Paulin, Johan Pejler, Per Gunnar Petersson, Georg Riedel, Lars-Erik Rosell, Ivo Saint, Ola Sandström, Sven-David Sandström, Stig Gustav Schönberg, Olle Sköld, Kersti Esselwall Smårs, Daniel Stagno, Benjamin Staern, Ingvor Stagling, Władysław Stowiński, Per Erik Styf, Atli Heimir Sveinsson, Hans Söderberg, Ragnar Söderlind, John Tchicai, Bernt Wahlsten, Michael Waldenby, Jan Wallgren, Paula af Malmborg Ward, Per Wickström, Ewa Wikström, Martin Willert, Tomas Winter, Walter Zimmermann

FOTO: PRIVAT



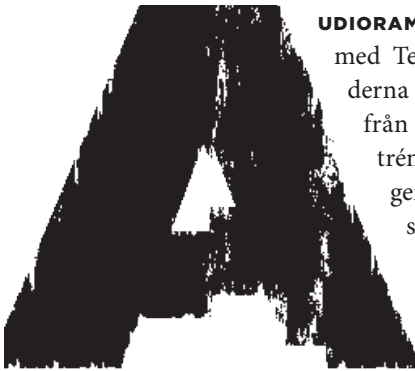
Carina Vinke och Christian Karlsen från New European Ensemble flankerar Tomas Tranströmer och Benjamin Staern efter en konsert i Västerås i oktober 2010.

Källor: Svensk Musik, Svenska Akademien, Wikipedia, Göran Walter, Lennart Karlström.

»Vad heter en föreställning utan skådespelare?« Kuggfrågan skulle kunna ställas i en frågesport och få många att klia sig i huvudet. Svaret är inte radioteater – utan Audiorama. Om 1800-talet lanserade Dioramat, det vill säga iscensatt fotografi befolkade av figuranter i sceniskt gestaltade miljöer, så är 2000-talet Audioramats århundrade. I alla fall om man får tro vildhjärnorna bakom den nya arenan på Skeppsholmen, som just firat sin ettårsdag med uruppförande och slagsmål om biljetterna.

Ny sprängkraft i gammal verkstad

TEXT • SOFIA NYBLÖM
FOTO • ANNA RUT FRIDHOLM



AUDIORAMA LIGGER VÄGG i vägg med Teater Galeasen och Moderna dansteatern, ett stenkast från Moderna museet. I entrén slokar liljorna från helgens födelsedagskalas, bestickslammer avslöjar grannskapet till Restaurang Hierta och rekvisita i salongen skvallrar om att grannarna – Teater Galeasen – har varit på repetitionsbesök. På kulturtäta Skeppsholmen förflyttar Audiorama även gränserna mellan konstarterna, genom att bereda en mötesplats för ljudkonstnärer, musiker och dramatiker.

– Första året har varit ett vansinnesår, säger konstnärlige producenten Magnus Bunnskog. Vi har haft 131 öppna tillfällen. Det är väldigt mycket...så vi ska vara mer selektiva i år!”

Unik akustik

Vad är då Audiorama? Ett spelrum för fantasin, där i första hand gestaltat ljud, i andra hand ljussättning, utgör trigger för åhörarens egna bilder. Ett rum med upp till sjuttio bekväma stolar, 21 högtalare kopplade till ProTools, och ett MIDI-styrt ljussättningssystem. Suggestionen när hästhovar klappar runt hela rummet och jordbävning mullrar under fötterna blir oerhört stark. Radioteater i kromosomformat, eller »öronbio«, earfilms med en ofta använd term.

Och även om Audioramaupplevelsen delas med andra i rummet är den ändå exklusiv. Den bygger på närhet till ljudkällorna och total avskärmning från omvärldens brus. Den forna Torpedverkstaden har fått ny sprängkraft med konstens hjälp.

Driver verksamheten gör teatervetaren och tonsättaren Magnus Bunnskog, vd Karin Starre, även hon teatervetare med bakgrund bland annat på Dramaten, samt tekniske producenten och tonsättaren Marcus Wrangö. Visionen började i tanken kring en virtuell plattform för surroundljud, som i stället realiserades i ett verkligt rum.

Tonsättaren Jens Hedman, som uppförde ett verk på ettårsdagen, vurnar för Audioramas unika akustik och flotta ljudsystem. De tillåter detaljer i ljudbilden att framträda i relief.

– Man kan jobba detaljerat på ett annat sätt än i en vanlig konsertsal med »våt« akustik som rör till allting. Audiorama liknar mer den studiomiljö man komponerar i, där man skapar artificiella rum i höjdded.

Smalt blir brett för många

Arenan är inte bara unik i Sverige – inte i hela Europa finns en scen med samma publika tilltal. Ircam, det franska forskningsinstitutet för musik och akustik, brittiska Beast och Karlsruhe zkm är alla utpräglat designade för forskning – som om konst som enbart riktar sig →

David Granström, Daniel Karlsson, Magnus Bunnskog och Maria Horn i the Micro Modular Ensemble firar Audioramas ettårsjubileum.



Magnus Bunnskog är fundersam över det moment 22 Audiorama har hamnat i. Trots att verksamheten ligger helt i linje med vad Kulturrådet och Stockholms stad vill stödja gör regelsystemet att de blir utan stöd.

till örat inte skulle ha någon allmän dragningskraft.

Den brokiga skara av samarbeten och publikgrupper som dras till Audiorama visar att motsatsen gäller: Konsthögskolan, Mejan, Kungliga Musikhögskolan, Tekniska högskolan, Dramatiska institutet, och så öppen verksamhet för skolor, förskolor och kulturföreningar. Till hösten väntar ett stort samarbete med Nordiska musikdagar 2012.

Lägg till detta dialogerna med De Synskadades Riksförbund och landstinget, för att skapa en upplevelseplattform för multihandikappade. Möjligheterna tycks oändliga.

– Det vi gör är obegripligt brett – för att vara något som verkar så smalt, berättar Bunnskog entusiastiskt. Inte oväntat har Audiorama brottats med ett definitionsproblem som stött på patrull hos bidragsgivarna.

– Ni kan inte säga att ni sysslar med dramatik för ni har ingen scen, och inga

skådespelare, citerar Bunnskog Statens kulturråd och Stockholms stad.

I dagsläget har man ett litet verksamhetsbidrag för några av de grundläggande utgifterna, men inte för hela verksamheten. Istället söker man bi-

”Det vi gör är obegripligt brett – för att vara något som verkar så smalt.”

MAGNUS BUNNSKOG

drag för varje enskilt projekt. Tur att en privat finansiär; Per Josefsson, dessutom backar upp verksamheten.

Språket som instrument

Projektförslag saknas inte. Även om teamet bakom Audiorama har en tydlig bild av att fördela säsongen på lika delar dramatik, musik och ljudkonst, så kan

de välja bland rader av förslag. För ett av årets fem-sex uruppföranden svarar Jens Hedman och Paulina Sundin, som efter ett tidigare skivprojekt slagit sig ihop om att bygga ett verk på en rad olika berättelser – på olika språk. Grunden är ett massivt intervjuarbete med människor kring deras upplevelse av att anlända till Sverige. Dessa intervjuer måste sedan tolkas, översättas och inramas med musik.

– Jag gillar effekten att språken blir abstrakta om man inte kan dem, säger Jens Hedman, som alltid tyckt om att blanda röster och språk.

Fragment av livsberättelser kommer att vävas samman i Audioramas salong, obegripliga för vissa och lättförståeliga för andra. En skolklass kan gå hem och diskutera vilka upplevelser varje individ haft, och öppna dörren till ett samtal kring ursprung och livserfarenhet.

– Språket blir som ett instrument, en melodi. Beroende på vilka språk man kan så blir ju också konstupplevelsen

olika – det perspektivet lockar mig också, säger Hedman.

Ytterligare ett projekt, Transit, byggs i samspel mellan tre Berlinbaserade kompositörer – Ylva Nyberg, Hanna Hartman och Savannah Agger i form av tre olika verk som spelas upp under samma kväll: ett hörspel, ett ljudkonstverk och en musikalisk komposition på ett och samma tema. Trion har länge pratat om att samarbeta för att deras språk är så radikalt olika:

– Vi har varit inne på teman som flykt... automobil... något som handlar om att förflytta sig till en ny plats. Transit ringade in alla andra idéer vi hade haft, och låser oss inte alltför hårt, berättar Ylva Nyberg via Skype från Berlin.

Om något år kommer resultatet av deras samarbete att spelas på Audiorama: en föreställning som skildrar tre upplevelser av begreppet Transit under en kväll.

Elektroakustisk tillbakablick

Vid sidan om de nya verken laddar Audiorama under sitt andra år för konsertserier som blickar tillbaka på den elektroakustiska del av musikhistorien som Sverige bidragit till med start hos kretsen kring Karl-Birger Blomdahl och EMS.

Till förhistorien bidrar också verk av Elsie Marie Pade, Skandinavians första elektroakustiska tonsättare, och Kaija Saariahos föga kända elektroakustiska verk.

Magnus Bunnskog ser plötsligt en helt ny planeringshorisont för verksamheten.

– Först nu har vi det lyxiga utgångsläget där man kan börja planera ett helt år. Nästa omgång blir i juni, då sätter vi oss och fortsätter långtidsplaneringen efter 2013. ■



Audiorama bjöd på ljud- och ljusexperiment vid ettårsjubileet i januari.

VOX MOT OVISSHETEN

TEXT • DITTE HAMMAR

Vokalkvartetten Vox i Vara har sedan 1989 satsat på att vara spjutspetsar för nutida musik i såväl skolor som stora konserthus. Nu läggs den turnerande kvartetten ned.

KLASS ÅTTA PÅ Djäkneskolan i Skara har lektion i samhällskunskap en februaritisdag. Så plötsligt kliver sopranen Ulrika Åhlén Axberg, mezzosopranen Katarina Lundborg, tenoren Tore Sunesson och barytonen Matts Johansson in i klassrummet och sjunger en madrigal av Thomas Tomkins för de förvånade tonåringarna. Det är Vokalkvartetten Vox som gör ett av sina »skolöverfall«. Efter att ha lyssnat på en bit ur *Tre Scener* av Catharina Backman får eleverna själva skapa musik. De delas in i grupper, får hitta på ljud och sjunga/ljuda till »not«-tavlor som Tore Sunesson håller upp. Några sjunger med för full hals, medan några står avvaktande bredvid med armarna i kors. Vox avslutar med *Nochevala Tuchka* av Tjajkovskij och lämnar eleverna, en omtumlande upplevelse rikare. Jag imponeras över hur kvartetten under det 23,5 minuter långa »överfallet« lyckades få eleverna att skapa häpnadsväckande intressant musik tillsammans.

Spjutspetsverksamhet läggs ned
Det är en vanlig dag på jobbet för Vokalkvartetten Vox, vars uppdrag är att

turnera runt i Västra Götalandsregionen och sprida musik till unga och gamla. Vox har sedan 1989 varit Sveriges enda heltidsanställda sjungande kvartett. Snart är det antagligen slut – Vara konserthus har beslutat sig för att avveckla Vox.

– De gör sig av med oss och vi släpps ut i en frilanstillvaro, konstaterar Matts Johansson.

Utan anställning tror ensemblen inte att det kommer att vara möjligt att bedriva samma verksamhet som nu.

– Vi har satsat på att vara spjutspetsar för den nutida musiken, men den kräver lång repetitionstid och som frilansare har man inte möjlighet till det på betald tid, säger Matts Johansson.

Världssopran som ledare

Vox äter lunch mellan sjungningarna på Skara stadshotell. Samtalet flyter smidigt, det märks att de är avslappnade i varandras sällskap. Vox har just i denna konstellation funnits sedan 2002.

– Vi är samsjungna efter alla dessa år, konstaterar Katarina Lundborg. Resan blir kortare och kortare för varje stycke.

SEDAN NÅGRA ÅR har kvartetten världssopranen Barbara Bonney som personlig konstnärlig ledare. Det har gjort att de har utvecklats sångtekniskt och blivit ännu mera fria i sin sång.

– Hon har en stor pondus, men är samtidigt väldigt enkel att arbeta med, säger Katarina Lundborg.

– När hon, med sin erfarenhet, säger något så lyssnar man, berättar Matts Johansson. Sägar hon att man har spänning i käken måste man till slut ta till sig det, för man vet att det ligger någonting bakom.

– Eftersom vi sjunger i så olika miljöer – ett bibliotek med lågt i tak, en skola där det drar från fönstret eller ett stort konserthus, behöver man bättra på sångtekniken så att den håller livet ut, säger Katarina Lundborg.

Den 13 maj ska Vokalkvartetten Vox hålla konsert i Göteborgs konserthus tillsammans med Barbara Bonney. Det blir hennes avskedskonsert, den sista hon gör i Sverige. →

”Publiken har ofta enklare att ta till sig det nutida, än madrigaler och till exempel Brahms.”

ULRIKA ÅHLÉN AXBERG



Ena dagen klassrummet,
andra dagen konserthus-
scenen - så ser vardagen ut
för Vox. Från vänster Ulrika
Åhlén Axberg, Matts
Johansson, Tore Sunesson,
och Katarina Lundborg.

Varannan damernas

Vox har lärt sig att inte vara pjäskiga med var eller för vilka de sjunger. Truliga tonåringar ena dagen, barockexperter nästa. Gruppen har gjort det mesta och under åren samarbetat med grupper som Mare Balticum, Corona Artis, Ginestra, Gagego samt många frilansmusiker, regissörer, koreografer, dansare. De har gjort uppåt 700 barnföreställningar. Under ensemblens 23 år har de bara ställt in högst 10 gånger.

– Man kan sjunga på förkyllningar och sömnlösa nätter med hjälp av lite kaffe och god vilja, förklarar Katarina Lundborg.

I dagarna ska de få den sista biten av verket *Skuggorna och ljuset* av Jonas Forsell, med text av Magnus Florin. Den ska framföras i Stockholms konserthus 22 april.

Vox beställer 2–3 kompositioner per år. De vill helst sjunga »varannan herrarnas«, hälften ska vara skrivet av män, hälften av kvinnor.

– Vi har som motto att göra blandprogram, förklarar Matts Johansson. Så i ett program med madrigaler eller visor sjunger vi plötsligt ett stycke av Anders Hultqvist eller Kim Hedås.

– Många hör av sig till och vill skriva åt oss, säger Katarina Lundborg. Andra får vi nys om på andra sätt.

– Publiken har ofta enkla att ta till sig det nutida, än madrigaler och till exempel Brahms, säger Ulrika Åhlén Axberg.

– Ja, Brahms är värst, skrattar de andra.

Humor är viktigt

Nutida musik anses ofta vara svårare att lära in än gammal musik, där man redan är bekant med tonspråket. Men Vox menar att det skiljer sig mycket åt mellan olika samtida tonsättare.

– Francois Sarhans musik är till synes komplicerad, men när det väl sitter ihop fattar man grejen, säger Katarina Lundborg. Han har en längre inkörssträcka, men det växer och växer och blir fantastiskt. Andra är enkla direkt.

Gruppen har haft ett utvecklingsprojekt med Francois Sarhan i över tio år och bland annat gjort en timmes a cappella-verk av Shakespeares *Kung Lear*.

Vad är det då Vox letar efter i ett nysskrivet verk?

– Det vet man ju inte förrän det är klart, säger Tore Sunesson. Men det får gärna vara teatralt och med humor.

– Det är lättare att ta till sig en modern tonbild om man kan få skratta samtidigt, menar Ulrika Åhlén Axberg. Att man har ett tilltal i den nutida musiken som är just ett *tilltal*, en kommunikationstrevare.

Vox har alltid eftersträvat en närhet till publiken, något som passar bra just för en sångkvartett, som kan vara i små rum, nära publiken.

– Publikkontakten är vi bra på, konstaterar Katarina Lundborg.

Framtiden oviss

Kvartetten har också samarbetat med tonsättarskolan i Visby och tycker att det finns en stor poäng med att vänja

”Särskilt nya tonsättare ger så mycket av sig själva”

MATTS JOHANSSON

nästa generation tonsättare att skriva för vokalmusik.

– Det kan vara bra för en ung tonsättare att möta en grupp som är öppen och säger ja till nästan allt, tror Matts

Johansson. Det är nog ganska ovanligt.

Gruppen lyfter fram det faktum att de har haft tid och därför har kunnat vara öppna. Det tar tid att knäcka koden för ett nytt stycke, ett nytt tonspråk.

– Särskilt nya tonsättare ger så mycket av sig själva, de lyfter fram sitt hjärta och säger »här är jag«. Om de då inte möts av en öppen och bejakande attityd kan det bli konstigt, menar Matts Johansson.

Hur framtiden ser ut kan kvartetten inte svara på.

– Vi blev i höstas hindrade att planera vår framtid, eftersom vi inte längre kommer att vara anställda, berättar Tore Sunesson. Vi hade planerat ett stycke av Leilei Tian, kinesiskfödd, Parisboende Göteborgsstudent. Vi hade också en idé tillsammans med gitarrduon Gothenburg Combo och ett annat stort projekt med Musica Vitae med musik av Kim Hedås, men inget av det gick att planera. Kanske kan vi söka en massa pengar så att det ändå blir av. ■

Föreningen Svenska Tonsättares julmiddag 2011



Gästerna bjöds
snittar och nutida
musik på Mäster
Mikael i Stockholm.
Monica Danielsson
och Per Sjögren i Duo
Ego framförde Paula
af Malmborg Wards
opera *Vad man
måste*.



FOTON: FREDRIK SANDSTRÖM



Jan Risberg fick Interpretpriset, Thomas
Liljeholm utsågs till Musikkens möjliggö-
rare och Hanna Hartman tilldelades
Rosenbergpriset för 2011.
Till höger Duo Ego tillsammans med
Paula af Malmborg Ward.



Föreningen Svenska Tonsättares julmiddag 2011



FST:s ordförande Martin Q Larsson sammanfattade tonsättaråret 2011 och blickade framåt under julmiddagen på Mäster Mikael.



FOTON: FREDDIE SANDSTRÖM



Katarina Leyman dirigerade Dahlkvistkvartetten samt Stefan Harg (klarinett) och Tomas Lindberg (slagverk) i sin egen *Swarms*, ett beställningsverk av Birgitta Tollan, som utsågs till 2010 års Musikens möjliggörare.

Kärleksfestivalen får klassiskt tillskott



Peace and Love – den populära festivalen med fred- och kärleksbudskap – etablerar i år även en sidofestival för klassisk musik. Tonsättaren Sven-David Sandström är ett av affischnamnen för Peace & Lovestrings vid sidan av

gitarristen Göran Söllscher och Edsbergs och Falukonservatoriets kammarorkestrar. Cirka 900 biljetter ska släppas till festivalen som hålls i Borlänge 8–9 juni, alltså dryga två veckor före Peace and Love.

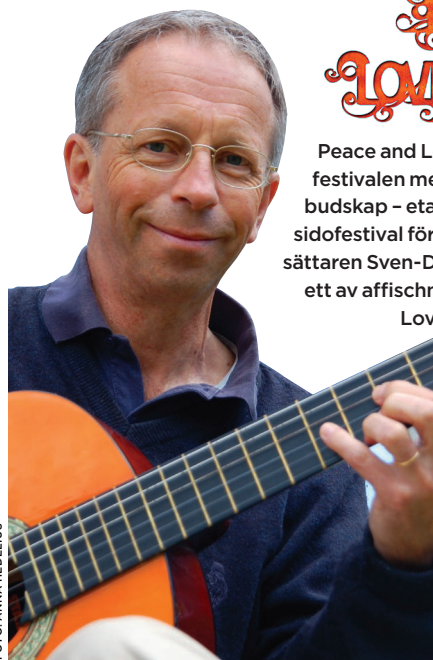


FOTO: ANNA HEDELIUS

Daniel Fjellström spelas av åtta orkestrar

Uppsala tonsättartävling, tävlingen för tonsättare födda efter 1976, utsåg den 23 februari vinnarna i 2012 års tävling. Första pris, 50 000 kr samt löftet om att åtta professionella orkestrar ska spela hans verk inom ett år, gick till Malmöbon Daniel Fjellström för *Quiet arcs/Pulsating surfaces*. Verket, som är inspirerat av fenomenet norrsken är skrivet för träblås, brass, slagverk och stråkar. »I vibrerande bågar bygger tonsättaren en musik med skönhet, kärvhet och framförallt stor klangfullhet« ansåg juryn.

Andra priset på 20 000 kr



FOTO: ANNASARA LUNDGREN

gick till FST-medlemmen Ansgar Beste och hans komposition *Rituel Bizarre*. Jonas

Olofsson mottog såväl tredjepriset på 10 000 kr som publikens och radiolyssnarnas pris för sitt verk *Luci and the Garden*. Verken framfördes under finalen i Uppsala konsert och kongress samt sändes live i Sveriges Radio P2. Uppsala kammarorkester spelade under ledning av chefsdirigent Paul Mägi.

Järnåkerstipendiet till Madeleine Isaksson

Årets mottagare av Järnåkerstipendiet på 100 000 kr är Madeleine Isaksson för *Les sept vallées*. Verket är komponerat för blockflöjt och inspirerat av diktverket *Fåglarnas konferens* av den persiske diktaren, Farid ud-Din Attar (omkr. 1120–1220).

Madeleine Isaksson, född 1956, utbildade sig vid Musikhögskolan i Stockholm och i Amsterdam. Sedan 1990-talet bor och verkar hon i Frankrike. I Sverige hördes *Les sept vallées* senast den 9 oktober förra året på Södra teatern, då Stina Ekblad framförde diktverket och Kerstin Frödin musiken.



FOTO: JEAN-LOUIS GARNELL / ADAP 2005

Staern och Nilsson prisade

Galan Musikhörsförläggarnas pris 2011 firades i november på Berns till Sveriges främsta låtskrivare, kompositörer och textförfattarens ära. Årets konstmusikpriser, som delas ut i sam-

arbete med Sveriges Radio P2, tilldelades Anders Nilsson för verket *Requiem* och Benjamin Staern för verket *Bells and Waves*. Violinisten Linda Lampenius delade ut priserna.

Prins Eugens kulturpris till Stefan Klaverdal

Tonsättaren och ljudkonstnären Stefan Klaverdal samt den norska sångerskan och låtskrivaren Randi Tytingvåg har tilldelats Prins Eugens kulturpris 2011. Priset delas årligen ut till en norsk och en svensk artist eller konstnär som bidrar till att stärka norsk-svenska förbindelser.

Prins Eugens kulturpris är uppkallat efter konstnären Prins Eugen (1865–1947), som

hade starka band till Norge och under hela sitt liv arbetade för goda förbindelser Sverige och Norge emellan. Priset instiftades 2005 med anledning av 100-årsjubileet av unionsupplösningen mellan de båda länderna.

De båda pristagarna mottog 50 000 kr var vid prisutdelningen som ägde rum på Prins Eugens Waldemarsudde den 24 januari.

Andra tongångar

Gränslöst skapande

NY MUSIK MÖTER:

BERÄTTARTEATER i Finn lunkers internationellt framgångsrika pjäs *Play Alter Native* som nu får Sverigepremiär med nyskriven musik av den isländske tonsättaren Atli Ingólfsson. Musiken framförs på scenen av Margari-da Edlund (viola), Einar Nielsen (slagverk), Stina Hellberg (harpa) och Katarina Widell (blockflöjt).

Premiär på Cinnober teater i Göteborg 24 mars.

www.cinnoberteater.com

FOTO: MATS RONNEKVIST



Mikael Forsman och Susanne Ljungskog firar efter målgången av cykelkonserten.

CYKLING i Mikael Forsmans konsert *Giro* i Ale, tillägnad cykelvärldsmästarinnan Susanne Ljungskog. Slagverkarna Jonas Larsson, Einar Nielsen och Per Sjögren följde Susanne Ljungskog i ett konsertant lagtempo, som sträcker sig över några av Surtes och Bohus brantaste backar och svängigaste svängar.

Urpreniären ägde rum 9 mars i Bohushallen, Ale.
www.mikaelforsman.com/giro
girot.i.ale.html

Lurarna mot omvärlden

VI LYSSNAR IN:

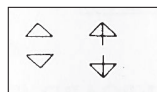
NEW YORK, där Karin Rehnqvist, som första svenska tonsättare, presenteras i Miller Theatre's porträttserie med internationella tonsättare. En höjdpunkt i programmet är sångcykeln *Puksånger - lockrop* (*Timpanum songs - Herding calls*), där Lena Willemark och Ulrika Bodén medverkar på kulning. Äger rum 22 mars.

MEXICO CITY, där Mexican Philharmonic Orchestra firar St Patrick's Day med ett program samtida irländska verk dirigerade av Robert Houlihan. Gregory Harrington är violinsolist i Donnacha Dennehy's verk *Elastic Harmonic*. Spelas 24-25 mars i Centro Cultural Ollin Yoliztli.

www.cultura.df.gob.mx

DUBLIN, där The Crash Ensembles årliga konsert för att presentera lovande irländska tonsättare äger rum för sjätte året i rad. I år är tio tonsättare utvalda, bland dem Enda Bates, Irene Buckley, Eric Skytterholm Egan och Alex Dowling, vars verk *Recommended by Dentists* framförs av The Crash Ensemble och Dublin Laptop Orchestra. Äger rum i National Concert Hall den 5 april.
cmcireland.wordpress.com

Ur partituret



Har kilskriften erövrat notbladen?

Tecknet betyder »Höga och låga toner (eller så höga och låga som möjligt)«.

URUPPFÖRANDET

Lisa Streich, PIETÀ, Sonanza, Studio 2, Radiohuset samt direktsändning i Sveriges Radio, 24 mars kl 15.



FOTO: GUSTAVE KJUNG

Kammarensemble Sonanza firar sitt 30-årsjubileum med fem uruppföranden - av Per Mårtensson, Mirjam Tally, Pär Frid, Henrik Strindberg och dig. Berätta om ditt verk!

-PIETÀ är ett cirka nio minuter långt stycke för ensemble och video, skrivet för Sonanza. Inspiration fick jag bland annat av en bild av William-Adolphe Bougereau (1825-1905) som heter Pietà. Kvinnan/Marian är här för en gångs skull avbildad som en väldigt viljestark kvinna; hon tittar rakt ut ur bilden och ger åskådaren ett mycket starkt intryck av beslutsamhet, kamp och seger. En utstrålning som har berört mig mycket just nu, då jag lever i Paris, där en likvärdighet mellan män och kvinnor är långt ifrån det tillstånd, som jag känner till ifrån min uppväxt. Marian i kyrkorna spelar å andra sidan en mycket större roll här än vad hon gör på våra breddgrader.

Vad gör du i Paris?

-Jag går Cursus 1 på musik- och forskningsinstitutet Ircam. I kursen lär man sig Ircams mjukvara och att förhålla sig till framförallt musik som behandlar akustiska instrument samtidigt med elektronik. Kursen avslutas med en konsert i Ircams »Espace de projection«.

Hur skulle du själv beskriva ditt tonspråk?

-Min musik befinner sig i huvudsak mellan minimalism och traditionell variationsform. Genom musiken utforskar jag ett musikaliskt material, en algoritm, en klanganalys eller någonting utommusikaliskt, vad beträffar dess minsta beståndsdelar. Genom musiken försöker jag att titta/lyssna på ett objekt från olika perspektiv för att kunna se/höra alla de inneboende möjligheterna och karaktärer som befinner sig inom ett objekt eller ett fåtal objekt.

TEXT: ANNA HEDELIUS

Konsertkalendarium

MARS

- 23 **Rolf Martinsson**, *Concert Fantastique*, Martin Fröst, Bern Symphony Orchestra, dir. George Pehlivanian, Kultur Casino, Bern, Schweiz.
- 23 **Albert Schnelzer**, *A Freak in Burbank*, Sinfonietta Riga, dir. Normunds Sne, Cultural Centre Venstpils Vārti, Lettland.
- 23 **Örjan Sandred**, *Ice Fog för altsaxofon*, piano och liveelektronik. Ensemble de Musique Interactive (från Frankrike). Miller Theatre, New York, USA.
- 24 **Lisa Streich**, *PIETÀ*, även musik av Per Mårtensson, Mirjam Tally, Pär Frid, Henrik Strindberg. Kammarensemble Sonanza, Studio 2, Radiohuset samt direktsändning i Sveriges Radio, kl 15. **Uruppförande**
- 24 **Fabian Svensson**, *Two Sides*, eighth blackbird, 19.30, Museum of Contemporary Art, Chicago, USA.
- 24 **Albert Schnelzer**, *A Freak in Burbank*, Solihull Symphony Orchestra, Martin Leigh - dir, Birmingham, UK.
- 24 **Albert Schnelzer**, *A Freak in Burbank*, Sinfonietta Riga, dir. Normunds Sne, Cultural Centre of Jelgava, Lettland.
- 24 **Sven Hagvil**, *Missa 'Via Interna'*, Alseda Vokalensemble, dir. Jarri Ederth, 16.00, Vimmerby kyrka.
- 25 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Ave Maria*, Lunds Vokalensemble, dir. Ingmar Måns-son, 17.00, Allhelgona-kyrkan, Lund. **Uruppförande**
- 25 **Sven Hagvil**, *Missa 'Via Interna'*, Alseda Vokalensemble, dir. Jarri Ederth, 18.00, Alseda kyrka.
- 28 **Johan Svensson**, *Rita cirklar*, Ensemble Aksiom, 19.00, Oslo.

- 29 **Tobias Broström**, *Transit Underground*, Västerås Sinfonietta/Dalasinfoniettan, dir. Johannes Gustavsson, 19.00 Västerås konserthus.
- 30 **Tobias Broström**, *La Danse*, Helsingborgs symfoniorkester, dir. Andrew Manze, 19.30, Gevaliasalen, Gävle.
- 31 **Tobias Broström**, *Transit Underground*, Västerås Sinfonietta/Dalasinfoniettan, dir. Johannes Gustavsson, 15.00 Kristinehallen, Falun.
- 31 **Andrea Tarrodi**, *Zephyros för orkester*, Spartanburg Philharmonic, dir. Sarah Ioannides, 19.00, Twichell Auditorium, Spartanburg SC, USA (USA-premiär).
- 31 **Sven Hagvil**, *Sanningens många dörrar*, Duo Dialog, Hvitfeldtska musikgymnasiet's kammarkör, dir. Martin Bagge, 18.00, Skårs kyrka, Göteborg.
- 31 **Vladimir Levitt**, *Passions-musik*, Violoncell: Golondrian Janke, 18.00, Sjöstadskapellet, Stockholm.

APRIL

- 01 **Sven Hagvil**, *Sanningens många dörrar*, Duo Dialog, Hvitfeldtska musikgymnasiet's kammarkör, dir. Martin Bagge, Berga kyrka, Lnköping.
- 06 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Pilatus en Lyrisk monolog*, Daniel Åberg och Jesu ord på korset, Peter Sjunnesson, Allhelgona kammarensemble, dir. Johan-Magnus Sjöberg, 21.00, Allhelgona-kyrkan, Lund.
- 07 **Fredrik Gran**, *Pictures of fields without fences*, stråkorkester, Phoebus Chamber Orchestra, dir. Andrew Crust, 17.00, Christ Church Cathedral, Montréal, Kanada
- 10-12 **Marcus Fjellström**, *Deanimator f. horn och EAM*, Sören Hermansson, horn. Bangor University, Bangor, Wales.

- 14 **Klas Torstensson**, *ur A cycle of the North: Him-melen*, Brabants Orkest, dir. Hans Leenders, 20.30, Concertzaal Tilburg, Tilburg, Nederländerna.
- 14 **Marcus Fjellström**, *Deanimator f. horn och EAM*, Sören Hermansson, horn. Fylkingen, Stockholm.
- 14 **Joakim Sandgren**, *Objets saisis*, Boa Pettersson, basklarinett och *Pour un(e) pianiste*, Mats Persson, piano, Fylkingen. **Uruppförande**
- 15 **Joakim Sandgren**, *Objets saisis*, Boa Pettersson, basklarinett och *Pour un(e) pianiste*, Mats Persson, piano, Konsthallen, Norrköping.
- 15 **Klas Torstensson**, *ur A cycle of the North: Him-melen*, Brabants Orkest, dir. Hans Leenders, 14.15, Muziekgebouw Frits Philips, Eindhoven, Nederländerna. **Uruppförande**
- 15 **Henrik Denerin**, *zeit-raum*, piano - Fredrick Haglund, 14.00 Malmö museum, Malmö. **Uruppförande**
- 15 **Marcus Fjellström**, *Deanimator f. horn och EAM*, Sören Hermansson, horn. Konstmuseet, Norrköping.
- 19-22 **Tonsättarweekend med Jonas Forssell** i Stockholms Konserthus. Bl.a. uruppförs Kungliga filharmonikernas beställningsverk *Arcana Cælestia*. **Uruppförande**
- 20 **Ulf Grahn**, *Nocturne for Piano Trio and Tape (1987)*, Andrea Vercoe, violin, Carl Banner, piano, m.fl., Takoma Park Community Center, Washington, USA.
- 21 **Torbjörn Nilsson**, *Stråkkvartett op. 15*, Aniarakvartetten, Nannaskolans aula, 15.00, Uppsala. (Kulturföreningen NEO). **Uruppförande**

- 21 **Kjell Perder**, *Hög Visa*, Hannah Holgersson, Tove Dahlberg, Stockholms stråkensemble, dir. Kim Malmquist, 19.00 Gustaf Vasa kyrka, Stockholm. **Uruppförande**
- 21 **Sven Hagvil**, *All days are nights to see til I see thee och Orpheus with his lute*, Kammerchor Hannover, dir. Stephan Doormann, Kloster Oberkirchen, Tyskland.
- 21 **Marcus Fjellström**, *Imaginarium f. kammarensemble, EAM och animation*, Norrbotten NEO. Kulturens Hus, Luleå.
- 21 **Fredrik Hagstedt**, *Sinfonia per due violini*, violinduo, *Depurazione*, violinduo, Duo Gelland, 18.00, Röda Sten, Göteborg. **Uruppförande**
- 25 **Jonas Asplund**, *One Water*, violin, cello, klarinett, sång, dans, live-elektronik, video, vatteninstrument, 19.00, Estrad, Södertälje. **Uruppförande**
- 26 **Johannes Jansson**, *Piano-konsert no 2 (2010)*, Malmö Symfoniorkester, dir. Shi-Yeon Sung, piano: Martin Sturfält. **Uruppförande**
- 26 **Vladimir Levitt**, *Saga about abandoned violin*, violin: Mirjam Rapaport och *String Quartet No.5*, Quartet Kinetret, Haifaområdet, Israel.
- 26 **Johan-Magnus Sjöberg**, *En ton av livets båge*, Ensemble Mare Balticum, 13.00, Sankt Andreas kyrka, Malmö. **Uruppförande**
- 28 **Gunnar Valkare**, *Mazeka II*, violin solo och liten orkester, Helena Hansson (violin solo), Måmus symfoniorkester, dir. Gunnar Valkare, 15.00, Herman Palmsalen, Stenhamra. **Uruppförande**
- 29 **Anna-Lena Laurin**, *Danse joyeux de la ville blanche*, Brett Deubner vla, Amanda Harberg pi, Women's club, Glenridge, New Jersey, USA. **Uruppförande**

INSTRUMENTET

TEXT • Anna Hedelius FOTO • Fredric Bergström

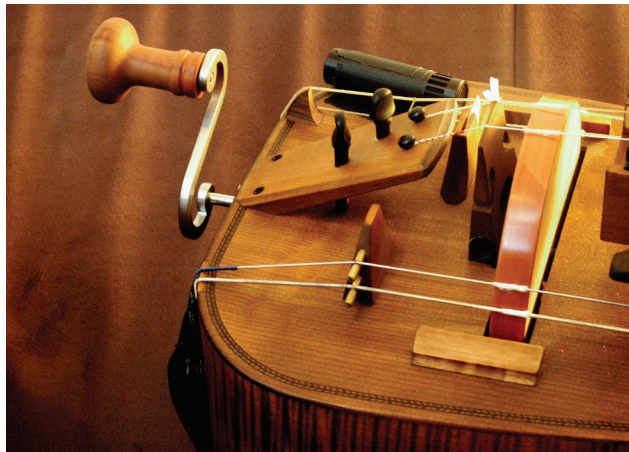
Lira med vev. Fredric Bergström komponerar för vevlira och elektronik.

» **ATT VEVA PÅ**« torde vara att användbart uttryck för den som spelar vevlira, stråkinstrumentet som är kusin med nyckelharpan och tros ha uppfunnits på 1200-talet. Vevlirespelandet bygger på en tämligen enkel form av mekanik; ljudet uppstår då ett hartsat hjul, drivet av en vev, gnids mot de sex strängarna.

En som gillar att veva är den elektroakustiske tonsättaren Fredric Bergström. Han stötte på vevlirespelaren Stefan Brisland-Ferner från folkmusikrockbandet Garmarna redan i gymnasiet, gick sedan och fnulade på det där med vevliran under några år för att, som kompositionselev vid Musikhögskolan i Göteborg, ringa instrumentbyggaren Leif Eriksson i In-sjön och beställa ett alldeles eget exemplar av den svenska, ursprungligen gotländska, »Groddaliran«.

– Jag spelade både bas och piano, men kände att om jag skulle spela något obskyrt instrument fick det bli vevlira. Jag är nog den enda vevlirespelaren i Sverige som kommer från kompositionshållet.

När så Nomus beställde ett verk för elektronik skrev Fredric Bergström ett stycke för 41 vevliror. Så många finns det inte i Sverige, men han löste det genom att banda 40 vevlirestämmor och spela den 41:a stämman själv. Verket, som till uppförandeideén är inspirerat av Steve Reichs *Electric Counterpoint*, framfördes på



”Jag är nog den enda vevlirespelaren i Sverige som kommer från kompositionshållet.”

Fredric Bergström

Island under Dark Music Days 2007.

– Sedan har jag fortsatt att komponera på liknande sätt för dator och vevlira. Vevliran improviserar mot eller med en dator, som förlänger klangen.

Fredric gillar vevliran för den spröda klangen och för det fysiska förhållningssättet till instrumentet.

– Och så är det roligt att titta på. Inte så många känner till instrumentet, inte ens i musikvärlden.

Under 1700-talet hade vevliran sin storhetstid i Europa, för att sedan bli ett tiggarinstrument. I mitten av 1900-talet fick instrumentet en renässans i folkmusikkretsar. Men Fredric Bergström fortsätter att utforska samtida klangvärldar med vevliran, härnäst tillsammans med Tony Blomdahl i duon HILO Superdrone, som spelar på Geigerfestivalen den 13–14 april. ■

er med några av de medverkande tonsättarna. Håll utkik efter dessa program, varje fredag på www.composersradio.se eller www.fst.se.

musik av bl.a. följande tonsättare att spela: Christofer Eligh, Mats Lindström, Inger Wikström, Magnus Bunnskog, Catharina Palmér, Jan W. Morthenson, Lellei Tian, Benjamin Staern, Anna Eriksson, Stefan Klaveraldal, Hanna Hartman, Joakim Sandgren

Dessutom sänds nyinspelade intervju-

Composer's Radio sänder ny musik av svenska tonsättare, huvudsakligen komponerad de senaste tio åren. Producent för programmen är Paulina Sundin och programvärd är Jamie Fawcus. Ett nytt program varvas med repris och läggs ut på FST:s webbsida varje fredag.

Under mars och april månad kommer

composer's radio

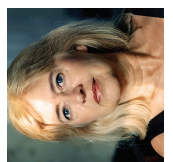


FOTO: FOTO TERESA LUNDQVIST

Inger Wikström spelar i Composer's radio.